

Författarnas Österbotten

Platser, miljöer & fenomen
ur den svenskösterbottniska litteraturen

1

2

3

4

5

6

Separatorn drogs av karlar från gårdarna

Under de tio första åren av 1900-talet fanns ett litet bymejeri vid Sandback. Två oskolade mejerskor anställdes. Dessa två blev Framstulda och Mästas-Annafi.

I alla gårdar köpte man tio eller femton liters bleckhinkar att forsla mjölken i. Varje morgon och kväll, vardag som söndag, bars hinkarna till mejeriet.

Den stora tunga separatoren drogs av karlar från gårdarna i tur och ordning. Separatorveven var så lång att två personer kunde stå bredvid varandra och dra när krafterna inte räckte till för en.

Den fyrkantiga tränkärnan rymde 500 liter. Karlarna måste dra även kärnan för hand och kärningsdagarna kom också regelbundet. Vanligen behövde man kärna två gånger i veckan. Men om somrarna när korna mjölkade mera och mjölken var fetare behövde kärningen ibland ske tre gånger.

Ur I minnet lyser vägen ljus (1976) av Gunnel Högholm

GUNNEL HÖGHOLM

Född: Pedersöre 1926

Bor: Edsevö, Pedersöre

Gunnel Högholm debuterade år 1974 med romanen *Solvarm stig*. Debuten kom rätt sent i livet. Det förklarar Högholm med sin dåliga handstil. Till 40-års-gåva fick hon emellertid en reseskrivmaskin, som förändrade allting. Reseskrivmaskinen har bildligt talat knattrat på sedan dess, även om den snart byttes ut mot en elektrisk skrivmaskin, som i sin tur byttes ut mot en dator.

Efter debuten har Högholm med jämna intervaller gett ut vad som idag är ett imponerande antal romaner och diktsamlingar. Hon har också skrivit dokumentärböcker och biografier. Hennes senaste bok är diktsamlingen *Solbarn* från år 2006.

KÄLLOR:

- författardatabasen Brösttoner, www.kulturosterbotten.fi/brosttoner
- Utbildningsstyrelsen, Möt svenskösterbottiska författare, www2.edu.fi/svenska/mlm/kirjailjakortti.php?id=55

DET FÖRSTA MEJERIET i svenska Österbotten anlades av lantdagsmannen J.E. Keto i Veikars, Korsholm år 1865. Ungefär samtidigt startade jordbrukaren Matts Söderbacka sitt mejeri på Lukus i Karleby.

År 1878 uppfann den svenska ingenjören Gustaf de Laval separatorn. Tack vare den nya tekniken utvecklades mejerihanteringen snabbt. Redan år 1879 startade den rikssvenske affärsmannen E. Höselius det första separatoremejeriet i Österbotten. Separatoren i Kaustar by i Karleby skummade 50 kannor mjölk i timmen och drogs av två män. Smöret såldes i St Petersburg i Ryssland.

Andelsmejeriet i Pedersöre anlades år 1905. Byandelsmejerierna bidrog till att ge näringen en fast förankring i bygden. Avståndet mellan mejeriplatserna bestämdes dels av avståndet mellan byarna, dels av hur långt man kunde transportera mjölken med häst. År 1945 var antalet mejerier som störst: 46 mejerier hade då 48 produktionsplatser i landskapet.

KÄLLA:

- Svenska Österbottens historia del III, s. 223–229